

METADATA JA TEKIJÄNOIKEUSLAKI

Selvitys videosisällönjakopalveluiden sääntelyn näkökulmasta

IPR University Center

30.11.2022

Tuomas Mylly

Professori, Turun yliopisto

Johtaja, IPR University Center

EU:n uusien datasäännösten vaikutuksia

- *Digimarkkinasäännös* (Digital Markets Act, DMA)
- *Digipalvelusäännös* (Digital Services Act, DSA)
- *Datanhallinta-asetus* (Data Governance Act, DGA)

- **DMA** koskee lähinnä erittäin merkittävän kokoisten toimijoiden, niin sanottujen *portinvartijayritysten*, kilpailullista sääntelyä.
- **DMA:n 6(2) artikla** voi saada merkitystä metadatta koskevissa yhteyksissä
→ portinvartijayritys ei saa käyttää yrityskäyttäjien kanssa kilpaillen mitään dataa, joka ei ole julkisesti saatavilla ja joka on peräisin siitä, että kyseiset yrityskäyttäjät käyttävät asiaankuuluvia ydinalustapalveluja, mukaan lukien kyseisten yrityskäyttäjien asiakkaiden tuottama tai antama data.

EU:n uusien datasäännösten vaikutuksia (2)

- **DSA** sääntelee verkkoympäristöä, online välityspalveluja ja -alustoja, hakukoneita sekä myös kuluttajien perusoikeuksia verkossa.
- **DSA vaikuttaa merkittävästi myös tekijänoikeuden täytäntöönpanoon**, vaikka se ei muutakaan lex specialis aseman omaavan tekijänoikeussäätelyn sisältöä (esim. DSM-direktiivi).
 - Esimerkiksi toimittaessa **DSM-direktiivin 17 artiklan merkitsemän säätelyn ulkopuolella** jossain toisessa tekijänoikeudellisessa kontekstissa, sovellettavaksi tulevat yleensä DSA:n vastuuvapautusta ja yleisen seurantavelvoitteen kieltoa koskevat normit, erityisesti sen artiklat 4, 5, 6 ja 8.
 - DSM-direktiivin täytäntöönpanossa tehtävät lainsäädännölliset valinnat voivat kuitenkin tulla DSA:n pakottavien säännösten piiriin niiltä osin kuin ne eivät perustu DSM-direktiiviin... Rajanvetotilanteet voivat olla hankalia!

EU:n uusien datasäännösten vaikutuksia (3)

- Metadatatietoja koskevat *välityspalvelun ehdot ja käytännöt* voivat tulla arvioitavaksi DSA:n 14(1) artiklan alaisuudessa.
- 14(1) artiklan mukaisesti välityspalvelujen tarjoajien on *sisällytettävä ehtoihinsa tiedot mahdollisista rajoituksista, joita ne asettavat palvelunsa käytölle palvelun vastaanottajien toimittamien tietojen osalta.*
 - Näihin tietoihin on sisällyttävä tiedot mahdollisista toimintaperiaatteista, menettelyistä, toimenpiteistä ja välineistä, joita käytetään sisällön moderointiin, *algoritminen päätöksenteko* ja ihmisen suorittama arviointi *mukaan luettuina* sekä *tiedot välityspalvelun sisäisestä menettelystä valitusten käsittelyn osalta.*
 - Tiedot on laadittava selkeällä, käsitettävällä, yksiselitteisellä ja *käyttäjäystävällisellä* kielellä, ja niiden on oltava julkisesti saatavilla helposti käytettävässä ja koneluettavassa muodossa. Erityisvaatimuksia erittäin suurilla on-line alustoilla koskien.
- Metadatatietojen käsittelyä koskevat ehdot on ilmoitettava em. mukaisesti.

EU:n uusien datasäännösten vaikutuksia (4)

- DSA:n 14(4) artiklan mukaan välityspalvelujen tarjoajien on toimittava **huolellisesti, objektiivisesti ja oikeasuhtaisesti** 14(1) artiklassa tarkoitettujen rajoitusten *soveltamisessa* ja *niiden noudattamisen valvonnassa* → uuden tyyppinen horisontaalinen velvoite!
- Niiden on otettava asianmukaisesti huomioon **kaikkien osapuolten** (vrt. perustelukappale jossa puhutaan lähinnä käyttäjien oikeuksista) oikeudet ja oikeutetut edut, mukaan lukien palvelujen vastaanottajien **perusoikeudet** sellaisina kuin ne on vahvistettu EU:n perusoikeuskirjassa.

EU:n uusien datasäännösten vaikutuksia (5)

- DSA:n 14(4) artiklaa taustoitetaan perustelukappaleessa 47, jossa korostetaan velvoitetta toimia **syrjimättömästi** ja **ei-mielivaltaisesti** suunniteltaessa, sovellettaessa ja pantaessa täytäntöön välityspalvelun ehtoja.
 - Perustelukappaleessa todetaan lisäksi, että erityisesti erittäin suurien online -alustojen tulee kiinnittää huomiota sanan- ja informaationvapauteen, mukaan lukien mediapluralismi ja median vapaus.
- Metadatatietojen poistaminen tai muuttaminen saattaa olla esimerkiksi tekijänoikeutta koskevan **omaisuudensuojaperusoikeuden** kannalta kyseenalaista, vaikka tämä perustuisi palvelun käyttäjän välityspalvelun ehtojen ja käytänteiden 'hyväksymiseen'...

EU:n uusien datasäännösten vaikutuksia (6)

- DSA:n 14(4) artiklan soveltamisessa **välityspalvelun omat liiketoiminnalliset lähtökohdat** ja sen omaisuudensuojan ja liiketoiminnan vapaus (mukaan lukien sopimusvapaus) ovat **vain yksi lähtökohta** muiden lähtökohtien joukossa, joita välityspalvelu on velvoitettu tarkastelemaan osana ehtojensa suunnittelua, soveltamista ja täytäntöönpanoa.
- On vielä liian aikaista sanoa, mitä tällainen velvoite merkitsee käytännössä ja miten tiukasti välityspalvelujen ehtojen sisältö, soveltaminen ja täytäntöönpano voivat tulla arvioitaviksi esimerkiksi valitusten kautta.
 - João Pedro Quintais, Naomi Appelman & Ronan Ó Fathaigh: Using Terms and Conditions to Apply Fundamental Rights to Content Moderation, German Law Journal (forthcoming).
- *Välityspalvelun metadatta koskevat ehdot ja niihin liittyvät käytännöt voivat tulla arvioitavaksi tekijänoikeuden hatlijoiden, käyttäjien oikeuksien ja muiden oikeushyvien näkökulmasta, vaikka välityspalvelu ei olisi rikkonut suoranaisesti esimerkiksi TekijäL 50 d §:ää ja/tai Tietoyhteiskuntadirektiivin 7 artiklaa poistamalla tai muuttamalla metadatatietoja.*
- Komissio voi kehittää **käytännesääntöjä** DSA:n 45 artiklan nojalla näiltäkin osin, erittäin suurten on-line alustojen osalta komissiolla erityinen toimivalta toimia.

Johtopäätöksiä

- Kohti eurooppalaista standardisointia, metadatan hallinnointia ja siihen perustuvaa lisensointia – erityisesti DSA:n mahdollistama standardisointi jne.
- *Senftleben* ym. argumentoivat, että **DSM-direktiivin 17(4)(b) artiklan** mukainen mekanismi (tarvittavien tunnisteietojen toimittaminen valvontaa varten) tarjoaa mahdollisuuden artiklan käyttöön tekijänoikeutta koskevan avoimen datainfrastruktuurin kehittämisessä.
 - Senftleben, Martin – Margoni, Thomas – Antal, Daniel – Bodó, Balázs – van Gompel, Stef – Handke, Christian – Kretschmer, Martin – Poort, Joost, Quintais – João – Schwemer, Sebastian. Ensuring the Visibility and Accessibility of European Creative Content on the World Market. The Need for Copyright Data Improvement in the Light of New Technologies and the Opportunity Arising from Article 17 of the CDSM Directive. 13(1) *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law* (2022) 67–86.
- DSM-direktiivin 17(4)(b) artiklan mukaiset tiedot oikeuksien ennakkollista valvontaa varten voitaisiin toimittaa **standardoidussa muodossa ja laajempaan** (esimerkiksi **tiedonlouhintaa** koskevat tiedot **tekoälyn** kehittämistä varten) keskitettyyn avoimeen rekisteriin, jota ehdotuksen mukaisesti ylläpitäisi EUIPO.

Johtopäätöksiä (2)

- Datanhallintajärjestelmien ja datakirjastojen **yhteentoimimattomuus** on johtanut tilanteeseen, jossa on useita kilpailevia standardeja, datan toimittajia, datavarantoja ja järjestelmiä.
 - Tällöin **transaktiokustannukset nousevat tehokkaan lisensioinnin esteeksi tai ainakin rajoitteeksi** – tästä kärsivät erityisesti **pienemmät toimijat**.
- Erityisesti **tekstin- ja tiedonlouhinnan** osalta EU:n DSM-direktiivissä omaksuma sääntely rajoittaa tekstin- ja tiedonlouhintaa merkittävästi enemmän kuin esimerkiksi Yhdysvaltain tai Japanin oikeus.
 - Tämä **asettaa EU:n epäedulliseen asemaan esimerkiksi tekoälyn kehittämisessä** ja korostaa samalla **tarvetta uusille ratkaisuille Euroopassa**, jotka vähentäisivät transaktiokustannuksia ja tehostaisivat tekijänoikeuden alaisten teosten lisensiointia erilaisissa tekoälyn kehittämishankkeissa, jotka perustuvat usein koneoppimiseen.

Johtopäätöksiä (3)

- Vertailevat havainnot ilmentävät **standardisoidun, avoimen ja Euroopan laajuisen metadatainfrastruktuurin merkitystä** eurooppalaiselle tekoälykehitykselle globaalissa kilpailussa.
 - Tekoälykehityksen nykyvaihe, kehityksen nopeus ja *winner-take-all*- tyyppinen tilanne monella osa-alueella → kirjoittajien huolet ovat oikeutettuja.
- Ei ole perusteltua odottaa vain markkinavetoisia ratkaisuja, vaan **tarvitaan EU-tasoisia nopeita ja riittävän tehokkaita toimia**, jotta olisi mahdollista päästä tyydyttävään tilanteeseen riittävän nopeasti.
 - Kilpailevia standardisointihankkeita on yksinkertaisesti liikaa, eikä ole mahdollista odottaa, että ne mahdollisesti yhdistyisivät jossakin vaiheessa Euroopan laajuisiksi standardeiksi, teosluetteloiksi, metadatakirjastoiksi ja lisensointijärjestelmiksi.

Johtopäätöksiä (4)

- Ehdotettuun mekanismiin olisi perusteltua päätyä joko komission useisiin eri olemassa oleviin sääntelyinstrumentteihin perustuvien toimien perusteella tai aivan uuden sääntelyn perusteella, joka voisi perustua EU:n sisämarkkinoita koskevaan toimivaltaperusteeseen, eli SEUT 114 artiklaan.
 - Komission toimet voisivat perustua molempiin.
- Olemassa olevien sääntelyinstrumenttien osalta keskeisiä ovat DSA ja DSM-direktiivi – **DSA:n 35 artiklan** mukaan komissio voi edistää **käytännösääntöjen** luomista DSA:n asianmukaisen soveltamisen edistämiseksi ottaen huomioon haasteet, joita liittyy laittomien sisältöjen ja järjestelmäriskien torjumiseen.
- **DSM-direktiivin 17(10) artiklan** mukaan komissio vetää vuoropuheluja ja tuottaa niiden pohjalta suosituksia parhaista käytännöistä verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien, oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien järjestöjä ja muita asiaankuuluvia sidosryhmiä kuullen 17 artiklan alla.

Johtopäätöksiä (5)

- DSA:n tavoitteet liittyvät paitsi laittomien sisältöjen torjumiseen, **myös innovaatioiden edistämiseen**.
 - EU:n laajuinen metadata- ja oikeuksienhallintainfrastruktuuri estäisi laittomia sisältöjä ja edistäisi innovaatioita, jos se kattaisi myös esimerkiksi tekoälyn kehittämisessä olennaiset metadatatiedot ja reproduktio-oikeudet.
 - Innovaatiot esiintyvät myös DSM-direktiivin tavoitteissa.
- Järjestelmän kehittäminen helpottaisi DSM-direktiivin 17 artiklan mukaista sisältöjen vapaaehtoista lisensiointia.
- Avoimen metadata- ja oikeuksienhallintainfrastruktuurin luominen olisi **myös DMA:n tavoitteiden mukaista** – se parantaisi pienempien yritysten markkinoille pääsyä ja vähentäisi portinvartijoiden valtaa.
- Metadatarekisterin ja oikeuksienhallinnointia koskevan järjestelmän ylläpito näiltä osin olisi uusi tehtävä EUIPO:lle, joka olisi mahdollista perustaa (vastaavasti kuin orpoteosdirektiivi) SEUT 114 artiklaan, eli EU:n sisämarkkinatoimivaltaan.